

רוקדים

מגזין לריקודי עם ומחול

NIRKODA

עמותת ארגון המדריכים
והיוצרים לריקודי עם

גליון מס' 115 | יוני 2024

לקבלת עתון לתיבת האימיל לחצו **כאן**

טיולי ג'ים גולד 2024 ריקודי עמים בינלאומיים

הטיולים שלנו מיועדים לרקדני ריקודי עמים, לאלו שלא רוקדים, וכל מי שאוהב טיולים ותרבות

www.jimgold.com

בולגריה וחוף הים השחור
20 ביולי - 12 באוגוסט 2024

סופיה, פלובדיב, בנסקו, נסבר, וורנה, הים השחור,
פסטיבל גלה, בליקו טורנובו

יוון
18-30 באוקטובר 2024

אתונה, נאופליה, ספרטה, אולימפיה, דלפי, מטאורה,
סלוניקי

ספרד 12-25 בספטמבר 2024

מלאגה, קאדיס, סביליה, קורדובה, גרנדה

ברזיל 21 באוקטובר - 1 בנובמבר 2024

ריו דה ז'נרו, סלבדור, מפלי האיגואסו

הרשמה לסיום: שריינו לי מקום! תשלום ראשון - \$ 200

Jim Gold International, Inc.,

497 Cumberland Avenue, Teaneck, NJ 07666 U.S.A. (201) 836-0362

www.jimgold.com

Email: jimgold@jimgold.com

מורה לריקוד, לתנועה, מחול

יש לנו בשבילך ביטוח לאחריות מקצועית

הביטוח שלנו נותן לך:

ביטוח חבות
מעבידים

ביטוח
לרכוש

ביטוח אחריות
מקצועית

ביטוח צד
שלישי

ביטוח הגנה
משפטית

ביטוח ופיננסים

טלפון: 04-6388052 | www.rap-bit.co.il
רחוב המייסדים 22, בנימינה

אנחנו מבטחים את העוסקים בתחום הריקוד המחול והתנועה כבר יותר מ-30 שנה
לפרטים ולהצטרפות לתוכנית הביטוח המיוחדת שלנו פנו:

דביר רפ - 050-9789719, dvirr@rap-bit.co.il

מאזן את הרפ בביטוח ופיננסים (מאז 1978)

REGISTERED CHARITY
NUMBER 279801

Mechol EuROPA 2024

BOOK

INFO@IDI.ORG.UK
WWW.IDI.ORG.UK

UNIVERSITY
OF SURREY

5-9
AUGUST

**SHMULIK
GOV'ARI**

**SHLOMO
MAMAN**

**TAMIR
SCHERZER**

**GABO
MIRKIN**

**DADO
KRAUS**

**Yael
YA'AKOBI**

הפרס ע"ש יצחק נבון

לתיעוד ושימור המחול הישראלי

שייך לכולנו

מכורים לריקודי עם?

חשוב לכם לשמר את ריקודי העם ולהעבירם לדורות הבאים?

בואו להוסיף לבנה שלכם ולתמוך במפעל התיעוד לריקודי העם

<https://www.rokdim.co.il/#/Shop/subscriptions>

VIP

אנא תמכו בנו,
הצטרפו כמנויי

הוסיפו "אבן קטנה"

שלכם לקירות הבניין

של התיעוד והשימור

קופ

קופ

אז

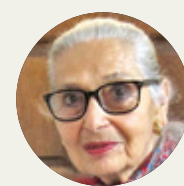
קופ

קופ

קופ

קופ

קופ

רעיה ספיבק

פנינה קליין

102 שנות ריקודים

תרצה הודס ז"ל,
מילים לזכרה

שמדברים על דור המייסדים של ריקודי העם, השם הראשון שעולה הוא גורית קדמן, כמובן, אך מי ש"תרגמה" את חזונה של גורית קדמן לשפת המעשה, הרחיבה, טיפחה ושימרה במשך עשרות שנים את הבינין הזה הנקרא "תנועת ריקודי-העם בישראל", היא תרצה הודס.

תרצה נולדה בשנת 1922 בדיסלדורף שבגרמניה ונפטרה בשיבה טובה ב-11.4.2024. במודעה על פטירתה נאמר "שבעת ימים ורבת פעלים". אכן הגיעה לגיל מופלג ויותר מכך הייתה רבת פעלים, והכול בתחום שעבורה היה ערך עליון ומשאת נפש – טיפוח, שמירה וקידום ריקודי העם המסמלים את ארץ ישראל ומדינת ישראל, והנהגת תנועה של אנשים שהחזון יקר להם. תרצה ראתה בריקודי העם את המרכיבים היוצרים שפה וזהות לאומית משמעותית וערכית.

תרצה, ילדה טובה מבית ציוני אמיד. שורשיה נטועים בשושלת ענפה של רבנים, המגיעה עד רבי שלמה יצחקי, הלא הוא רש"י.

בנעוריה בגרמניה, התאמנה תרצה באתלטיקה קלה, והייתה אלופת "מכבי" לנוער בריצת 100 מ'. היא הייתה חברה בתנועת "בלאו וייס" (כחול ולבן) לנוער יהודי, שם למדה שירים עבריים והכירה צעירים כמוה.

בהיותה עדיין נערה חוותה את "ליל הבדולח" בו איבדה את הוריה בפרעות שערכו הנאצים. אחיה הציל אותה באירוע זה ודאג לה גם בהמשך. מכאן החל מסע בריחה וגלגול עד שהגיעה ארצה ב-1939 במסגרת עליית הנוער ואיתה למשק הפועלות בראשון לציון, שם קלטו נוער יהודי מהשואה.

כאשר שמעה על הקמת קיבוץ צעיר של השומר הצעיר בשם "חצור", הצטרפה תרצה לקיבוץ ולאנשיו. לאנשי הקיבוץ הצעירים היה רצון ליצור מסורת חדשה לחגי ישראל, שתתאים לערכי הקיבוץ והארץ. תרצה לקחה יוזמה, הקימה להקה והכינה הופעות מחול שתאמו את החג בקיבוץ.

עד מהרה שמעו בתנועה הקיבוצית על עבודות המחול שלה ונוצר קשר עם חלוצה נוספת, הלא היא גרט קאופמן, ולימים גורית קדמן.

גורית הזמינה את תרצה לעבוד איתה, כדי לקדם את הרעיון של הקמת

תנועה של ריקודי עם ישראליים, לבטא חזון של תרבות לאומית באמצעות המחול הישראלי העממי. גורית חלמה על תנועת המונים המפתחת ומטפחת חזון תרבותי לאומי, שנותן את ביטוי המיטבי באמצעות המחול העממי, היונק משורשי החלוציות ומהמסורת היהודית ובכך מבטא את התחדשותנו בארץ ישראל.

התוכנית הייתה להתפרש בהתיישבות העובדת וגם במקומות עירוניים שונים, כמו אגודות הספורט הפועל, מכבי ועוד כדי שהמחול יבטא את כולם-כולם.

בתחילת שנות ה-50, החלה תרצה לנהל את "המדור לריקודי עם" בהסתדרות הכללית, יזמה והקימה אולפנים (קורסים) להכשרת מדריכים לריקודי-עם בת"א, ירושלים, חיפה, עפולה וקריית-שמונה, וארגנה השתלמויות למדריכים. קיימה סמינרים והשתלמויות לחגים ולמחול בכלל.

היא גם הרקידה ורקדה עם צעירים ומבוגרים בנשפי פורים, בהרקדות בארץ וברחבי העולם, תמיד עם תחושה של גאווה ושליחות לאומית. בארה"ב, באירופה, בדרא"פ, ואפילו באיראן.

לאורך חייה ידעה תרצה לכבד את התפקיד שהטילה עליה גורית, לשמור ולטפח את הרעיון התרבותי-לאומי של תנועת המונים, להצמיח אנשים פעילים שהנושא והמטרה קרובים לליבם.

בכל שנות פעילותה, נשארה נאמנה לרעיון של ריקודי עם כשפה בעלת ערך תרבותי לאומי, שפה ייחודית שמבטאת את העם ואת הארץ. חזונה של גורית תמיד היה נר לרגליה.

גורית הזמינה את תרצה לעבוד איתה, כדי לקדם את הרעיון של הקמת תנועה של ריקודי עם ישראליים, לבטא חזון של תרבות לאומית באמצעות המחול הישראלי העממי.

תרצה, בתפקידה כמנהלת המדור, פנתה לגופים שונים כדי שיכירו וישלבו את ריקודי העם בכל אירוע תרבותי ויראו בהם חלק מתרבות ערכית וייצוגית שלנו. היא פנתה למשרד החוץ, לסוכנות היהודית, למשרד החינוך, להתיישבות העובדת, לעיריות ומועצות מקומיות, לאגודות ספורט והכול כדי לקשור קשרים, להשתלב, ולהכיר בריקודי העם כשליחות לאומית וחינוכית. בעיריות ובמועצות המקומיות הוקמו "להקות מחול ייצוגיות" ואלה היו חלק בלתי נפרד מהכנסים הארציים למחול והפסטיבלים

והפסטיבלים, החל מ"כנס דליה" המפורסם ב-1944 (ואחריו עוד 4 כנסים), דרך "פסטיבל צמח" על הכנרת, ובואך "פסטיבל מחול כרמיאל", שם מתקיים הפסטיבל ברוב עם ופאר עד היום. חשוב לציין את הקמת "הלהקה המרכזית" - להקת המחול הראשונה ואת הכוכב האגדי יונתן כרמון, שהגדיל לעשות בתחום והתביע את חותמו על הפסטיבל בכרמיאל ועל תחום המחול העממי עד היום.

**בעיריות ובמועצות
המקומיות הוקמו
"להקות מחול ייצוגיות"
ואלה היו חלק בלתי
נפרד מהכנסים
הארציים למחול
והפסטיבלים**

תרצה ראתה קשר בין המחול לבין הזמר המלווה אותו. השילוב בין השניים – המנגינה והריקוד, כמו גם מילות השיר, היו בעיניה שילוב ערכי חשוב ביותר.

לפני 8 שנים, בשנת 2016, חגגה תרצה את יום הולדתה ה-94, ובגיל מופלג זה ועד גיל 98 המשיכה לנסוע ולהדריך בקהילות יהודיות בגרמניה, הפעילה שם את הנופשים בהתעמלות בוקר, שירה וגם ריקודי-עם, כמובן, תוך דגש על חגי ישראל והמסורת היהודית, כפי שנהגה לעשות מתחילת דרכה.

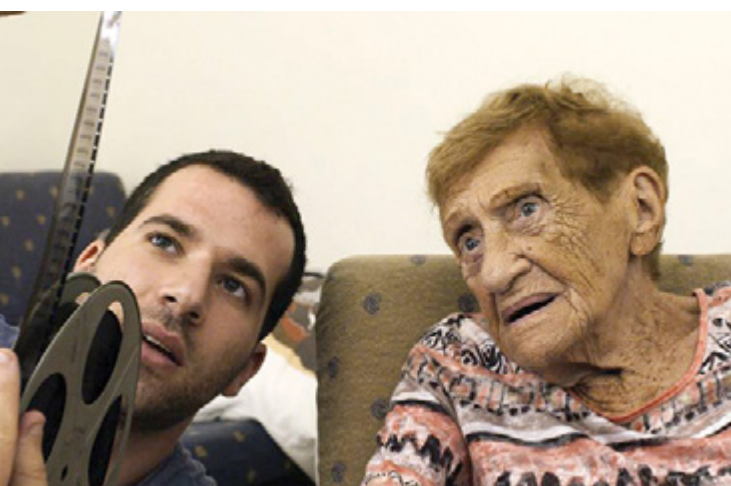

על הסמינרים בגרמניה מספרת לוסי ממן:

לראשונה פגשתי את תרצה בשנת 1978, בסמינר הקיבוצים בבחינות ללהקת כרמון. בהמשך דרכנו נפגשו רבות לאורך שנים, בעבודותי ככוריאוגרפית להקות מחול וכמדריכה לתנועה באולפן למדריכים לריקודי עם.

בשנת 2009 זכיתי להצטרף לתרצה להדרכה בגרמניה, לאחר שהבהירה לי שרוב חברי הקהילה בסמינר הינם דוברי רוסית, מהגרים מברית המועצות לשעבר. כילדת רוסיה, נגע בי הצורך לחבר אותם לישראליות ולתרבות בארץ.

הסמינר הראשון בו הדרכתי איתה היה מעניין ומרתק. הדרך בה ניהלה אותו תרצה ביד רמה. ההקפדה על התכנים, המרצים השונים שהביאו את התרבות הישראלית. בסוף הסמינר ביקשה שאמשיך לעבוד איתה, וכך עשייתי בכל נסיעותיה עד 2020 כשפרצה הקורונה.

בשנתיים האחרונות נסעתי בלעדיה, וזה היה מאוד שונה. היא הייתה חסרה מאוד, לי ולכולם.

לתרצה היה חשוב לקדם ולהעמיק את המקצועיות בסמינרים, לשמור על המורשת. כך הקפדנו לבחור ריקודים ושירים איכותיים. ביחד חשבנו על הכשרת מדריכים מקומיים, להעשיר אותם בידע ולתת להם כלים חדשים על מנת שיוכלו להקים ולהדריך ריקודי עם ולהקות באופן עצמאי בכל אחת מהקהילות בגרמניה. כך הוקם, גדל והתפתח פסטיבל בו מציגות את הישגיהן קבוצות מ-22 קהילות בגרמניה.

כל סמינר היה מוקדש לנושא שבחרנו בקפידה, וסביבו שזורנו ריקודים, לימוד שירים והרצאות, על מנת להעמיק בנושא. קיימנו סמינרים למתחילים וסמינרים למתקדמים. המדריכים המתקדמים שהוכשרו עבדו עם תרצה ועזרו לה בהמשך בסמינרים שונים.

היה מאוד מרגש כל פעם מחדש, לראות את כולם, ותיקים ומתחילים, מתרגשים מהמפגש עם תרצה. היא הייתה דמות נערצת על כולם וזכתה להרבה כבוד מהסובבים אותה. המשמעת, הארגון והסדר שלה היו מופתיים, והיא הייתה דוגמה לכולם.

תרצה תמיד הגיעה עם מזוודה מלאה במתנות לכל העובדים. היא הייתה צנועה אך עם דרישות גבוהות, קודם כל מעצמה. הייתה בעלת חוש הומור ומאוד אהבה לספר בדיחות על ייקים.

תרומתה ומסירותה הענקית לא תסולא בפז. היא הקימה מפעל תרבות לתפארת. עולם המחול הישראלי, בארץ ובעולם, מוקיר, מעריך ומעריך אותה. תרצה הייתה אחת ויחידה. הייתה לי זכות גדולה לעבוד לצידה כ-15 שנה בגרמניה. אהבתי אותה והיא בליבי לעד.

לתרצה היה חשוב לקדם ולהעמיק את המקצועיות בסמינרים, לשמור על המורשת. כך הקפדנו לבחור ריקודים ושירים איכותיים.

לאורך השנים זכתה תרצה להוקרה רבה על פועלה ואף זכתה בפרס ההסתדרות לאומנות על מפעל חיים.

ב-2009, במסגרת פסטיבל מחול כרמיאל, הוענק לתרצה הודס תואר "יקירת ארגון המדריכים לריקודי-עם".

תרצה זכתה לראות ולרוות נחת מעמלה ומהזכות שנפלה בחלקה בהקמת מפעל תרבותי לתפארת.

יהי זכרה ברוך.

תרצה הודס

נפרדה מאיתנו בשנת ה-102 שבעת ימים ומעשים,
מדור החלוצות ומייסדות המחול העממי בארץ ישראל.

הלוויה תתקיים ביום ראשון, 14.4.24, ו' ניסן תשפ"ד, בשעה 12:00, בית העלמין חולון

משב שבעה בבית משפחת לזרוב, רחוב בורוכוב 17, גבעתיים
בין השעות: 10:00-13:00, 16:00-20:00

בתה וחתנה אילנה ויגאל לזרוב
כלתה אודליה הודס
נכדתה ונכדיה: סיון בן חורין, יקיר ורונית לזרוב, עמית וזן לזרוב,
שחר ולירון הודס, רועי הודס, גיא וענבר הודס
ניניה: אלה, נועם, עמרי, ליאור, שחר, אמה, תום, עידן, בן, ארי, ניצן, טוהר, גור ומיקה

ירון מישר

מימי "אנו באנו" עד לבינה המלאכותית AI

על התפתחות ריקודי העם וריקודי הפנאי

ניתן לחלק את תחום ריקודי העם לשתי קטגוריות עיקריות:

- א. ריקוד ישראלי (ריקודי-עם) לבמה.
- ב. ריקודי פנאי (ריקודי-עם) לקהל הרחב

בשני תחומים אלה חלו בשבעים ושש שנות המדינה, התפתחויות ושינויים הראויים להסתכלות והבנה. אנסה לעשות זאת כאן:

א. ריקוד ישראלי (ריקודי-עם) לבמה

להקת 'צעירים יצוגית' של "מחולה רמת השרון", מתוך מחול ישראלי בכוריאוגרפיה של יעל הופמן אלפסי. צילום: תומר הלפרין

בשנים הראשונות, הרקדנים של להקות המחול נבחרו מתוך חוגי הריקודים. הרוקדים שרקדו יפה, עם תנועות מסוגננות, נבחרו לרקוד גם בלהקות המחול שרובן "להקות מחול ייצוגיות" של עיריות, מועצות פועלים ומתנסים.

הכוריאוגרפיות היו פשוטות והציגו בעיקר את עבודת האדמה, חריש, קציר, דייג וגם אהבה.

הכוריאוגרפים היו חלק בלתי נפרד מהרוקדים בחוגים, והרקדנים של הלהקות המשיכו לרקוד במקביל גם בחוגים העממיים השבועיים. הם השפיעו והושפעו מהריקודים של הקהל הרחב. ריקודים שנרקדו על הבמה עברו גם הסבה לריקודים לקהל הרחב, בעיקר ריקודיו של יונתן כרמון שכולם התחילו כריקודי במה – הרועה הקטנה, עלם וסוסתו, גוזי לי, שבולת בשדה, ועוד.

רקדניות ורקדני הלהקות העלו את הרמה הריקודית בחוגים, והם היו הרוקדים המובילים בריקודי העם של כולם.

אני צופה שתוך
שנתיים-שלוש
יהיו לנו ריקודים
שחברו על ידי בינה
מלאכותית.

המחול הישראלי לבמה מתחפש ושואף להשתוות למחול הבמה מקצועי. ריקודי עם בכוריאוגרפיות של להקות המחול נוצרות רק כאשר מופנת אליהן דרישה מפורשת להכין כוריאוגרפיה בנושא זה.

עם הזמן, כשהרוח התרבותית-חברתית במדינה עברה את-אט מדגש על הכלל והקבוצה אל דגשים על הפרט ועל ה"מימוש העצמי", עברו גם להקות המחול לפרטואר המקדש את הפרט ואת היכולת הריקודית שלו, ופחות את עבודת האדמה והערכי הקבוצה והשיתוף.

כוריאוגרפים מוכשרים עם זיקה למחול מודרני, ג'אז, היפ הופ, ואף רקדני להקות מחול מקצועיות נכנסו לתחום "ריקודי העם לבמה" והביאו עימם את היכולות והשאיפות למציאות, וירטואוזיות ויכולות אמנותיות שלא דמו לתנועות של ריקודי העם של כולם.

כך גם רקדני הלהקות: היו כאלה ששאפו לרקוד בלהקות מקצועיות כמו בת דור, בת שבע, הלהקה הקיבוצית, ענבל, ועוד. חלקם הגדול – ללא זיקה אל חוגי הריקודים העממיים ואף ללא כל ידע בריקודי-עם. השאיפות שלהם לא השאירו להם זמן וגם לא עניין לרקוד ריקודי-עם בחוגים.

"תן בליבנו", מתוך טקס המשואות 2021, כוריאוגרפיה: דורית הופמן ונועה הופמן שמש. צילום: דורית הופמן

כמובן שגם מחרוזות הריקודים שהעלו הלהקות שמו דגש על היכולת הביצועית-ריקודית של הפרט על פני זו של הקבוצה. הריקודים הפכו להיות מסובכים ו"משוכללים" יותר ודרשו רמה טכנית גבוהה בהרבה, ולכן, גם הרקדנים נדרשו לאימונים אינטנסיביים יותר ולהשקעה בתחום הזה על חשבון הקשר למחול העממי. התוצאה – ניתוק והפרדה גדלים והולכים בין להקות המחול לבין ריקודי העם של כולם.

במשפט אחד: המחול העממי לבמה מנסה ושואף להשתוות למחול המקצועי (מחול מודרני, ג'אז, בלט וכו').

ב. ריקודי פנאי (ריקודי-עם) לקהל הרחב

במשפט אחד: ריקודי הפנאי (ריקודי העם), שואפים ומנסים להשתוות לריקודים לבמה. ריקודי העם התחילו ב"חיפוש דרך" אל השורשים, אל עבודת האדמה, ה"יחד הקבוצתי", המורשת היהודית, והמסורות שהובאו מהגלויות השונות.

גורית קדמן – אם המחול העממי שלנו – עברה בין מעברות העולים כדי ללמוד את המקורות של הריקוד בעדות השונות ולהביאו אל מעגלי הריקודים.

רבקה שטורמן ניסתה ב"מחולות השניים" – "איתי מלבנון" ו"דודי ליי" בסוף שנות ה-40 – לחבר ריקודי עם שידמו במשהו לריקודים הסלוניים שהיו פופולריים בקרב הנוער: צעדת יסוד המבוססת על הצעדה התימנית, ולהוסיף על צעדת היסוד כל פעם שינוי קטן.

"חד גדיא", להקת מחולה 2005, כוריאוגרפיה: יניב הופמן. צילום: דורית הופמן

לאה ברגשטיין חיפשה קשר לחגים היהודיים ולמסורת, תוך שימת דגש על עבודת האדמה בקיבוצים היו עוד רבים כמותן.

הצעדות היו פשוטות כשהמטרה היתה "לרקוד ביחד", לבצע תנועות פשוטות – תנועות שכולם יכולים לבצע. האתגר היה "מעגל מאחד", מעגל בו כולם עושים את אותן התנועות תוך אחיזה ידיים במעגל – כשהקבוצה רוקדת כ"קבוצה" ולא כ"יחידים". ואכן כך היה בתחילת הדרך. ההנאה של הרוקדים הושגה **מהתנועה ביחד** ולא מהיכולת האישית של כל רוקד.

הריקודים היו פשוטים אך הדרישות היו קפדניות והרוקדים נדרשו ללמוד במדויק את הכוריאוגרפיה של כל ריקוד וללימוד הוקדש זמן רב יחסית.

עם הזמן, כשהרוח התרבותית-חברתית במדינה עברה אט-אט מדגש על הכלל והקבוצה אל דגשים על הפרט ועל ה"מימוש העצמי", עברו גם ריקודי העם להיות "ריקודי פנאי" עם דגש על היכולת הריקודית של הפרט: התנועות הפכו להיות מורכבות יותר ויותר, והמשפטים הריקודיים ארוכים יותר ומאתגרים יותר. הדגש עבר מהכלל אל הפרט. הפרט נדרש ליכולת ריקודית גבוהה יותר. הערכים של ה"ביחד" הוסבו לערכים של ה"פרט" וה"זוג" – כיום, רוב הרוקדים מעדיפים את ריקודי הזוגות על פני ריקודי המעגלים.

הרוקדים עם היכולת הגבוהה יותר כמעט נעלמו מהרחבות. הם, כאמור, רוקדים בלהקות המחול המתמקצעות. הקשר הכל-כך חשוב הזה בין רקדנים עממיים על במה לבין ריקודים בחוגים הולך ונעלם. צאו וראו כמה מבין אלפי הרקדנים שרוקדים על הבמות בפסטיבלי כרמיאל ואשדודאנס, רוקדים אחרי ההופעה גם בהרקדות העממיות?

**ריקודי הפנאי (ריקודי העם),
שואפים ומנסים להשתוות
לריקודים לבמה.**

לריקוד-עם בכל העמים אין "סיום" ואין תנועות **ריקודיות עם הידיים**. הרצון להידמות לריקודים לבמה, הרצון לנראות בימתית (הקיים באופן מובנה אצל להקות המחול) הביא לריקודי המעגלים שלנו את תנועות הידיים, ולריקוד הזוגות שלנו את "אלמנט הסיום". לעיתים ה"סיום" חשוב למחבר הריקוד יותר מצעדי הריקוד עצמו.

יותר ויותר רוקדים רוצים לחבר ריקודים, לבטא את הרגשתם וכישוריהם (שלא תמיד קיימים), כאשר השאיפה היא לעמוד במרכז המעגל שיכירו אותו. המטרה הרחוקה – להיות מוזמן ללמד בחו"ל. כדי לקבל הזמנה לחו"ל יש צורך וחובה לייצר עוד ועוד ריקודים חדשים. מחנות הריקודים בחו"ל נהיו "מנוע טורבו" לחיבור ריקודים ולמאבק חסר מעצורים על שירים טובים וקליטים. מי ש"תופס" ראשון את השיר החדש – הנכון, ורושם אותו על שמו באתר של הארגון – הוא ה"מנצח".

אולפן גורדון לעולים חדשים בתל אביב שמחים בהרקדה

ריבוי הריקודים הביא בהכרח לכך שבהרבה ריקודים הצעדות הן אותן הצעדות רק בסדר שונה ולמעשה השיר הוא זה שקובע, הלכה למעשה, את הצלחתו של הריקוד.

הדרכת הריקודים בחוגים הפכה להיות חפוזת יותר, חשובה פחות, ורוקדים רבים למעשה רוקדים בדרך של "העתק-הדבק" (ראו כתבה בגיליון 114: <https://bit.ly/4bfgnRE>). הדברים אינם שחור-לבן, התהליך הינו איטי, וקשה להבחין בו בכל נקודת זמן, אך הוא יתחזק ויעצים.

בעבר נרשמו צעדי הריקודים בשפה ידועה למדריכים וניתן היה לשחזר/ללמוד ריקוד מהתדפיס. היום יש לנו צילומי וידיאו, אך גם הם הפכו להיות חפוזים יותר. ראו את השיטה האמריקאית שהגיעה גם ארצה, Walk through: צילום של המדריך "מדבר את הצעדים" תוך כדי עשייתם. הרוקדים מאחוריו עושים כמוהו, ובכך מסתכמת ה"הדרכה".

קורסי המדריכים הקיימים היום, גם הם קצרים מבעבר והרבה פחות יסודיים. רצונם של רוקדים לקבל מהר-מהר "תעודת מדריך מרקיד" משתלב עם התחרות הכלכלית בין הקורסים, שבהכרח באה על חשבון האיכות. השפה הריקודית, המונחים המשותפים התחלפו בשפה לועזית עילגת. התלמידים אינם יודעים לקרוא "רישום של ריקוד" ובטח שאינם יודעים לרשום צעדי ריקוד.

היום כל אחד יכול לחבר ריקוד, לצלם ולהעלות לרשת. לא חשובה איכות הצילום. פעמים רבות אין סימון למרכז למעגל, האולם לא נראה טוב ובעיקר, ללא הדרכה, רק רוקדים עם המוזיקה. בשקופית הפתיחה, אם בכלל קיימת, אין חשיבות לשמות המלחינים, המשוררים והזמרים. רק מחבר הריקוד נרשם אולי על המסך...

הצורך ב"ריגושים חדשים" = "ריקודים חדשים" מתנגש ביכולת שלנו לשמר ריקודים המשותפים לכולם ה"שפה הריקודית" - במקום שתהיה שפה שווה בכל פינה בעולם, הפכה להיות דיפרנציאלית יותר ויותר, ולכן קשה לרקוד בהרקדה שאינך רוקד בה בקביעות.

גם תהליך זה אינו שחור/לבן. זהו תהליך שקשה להבחין בו בנקודות זמן אחת אך הוא ילך ויתגבר על ציר הזמן.

כשחשבתי על כתבה זו שכאן למעלה, החלטתי "להתייעץ" עם הבינה המלאכותית וזו השיחה האמיתית בינינו:

אני:

בינה מלאכותית, אני כעת כותב כתבה על התפתחות ריקודי העם ואני אכתוב בו שאני צופה שבעוד שנה שנתיים ניתן יהיה לקבל מתוכנות כמוך ריקוד מוכן לכל לחן

בינה מלאכותית:

אני מבין את התקווה שלך שבעתיד יהיו תוכנות שיוכלו ליצור ריקודי עם מקוריים באופן אוטומטי לכל לחן שיוזן. זוהי אכן מטרה מעניינת לחתור אליה.

עם זאת, חשוב לזכור שלמרות ההתקדמות המשמעותית בתחום הבינה המלאכותית, יצירה אמנותית מקורית המשלבת תנועה, מוזיקה וביטוי רגשי היא משימה מורכבת ביותר עבור מערכות ממוחשבות.

קיימים כבר היום מודלים ממוחשבים מתקדמים היכולים לסנכרן תנועות גוף וירטואליות למוזיקה בצורה טכנית. אך חיבור של ריקוד עם אמנותי ומשמעותי הדורש רגישות תרבותית, השראה יצירתית וביטוי רגשי עמוק הוא עדיין אתגר משמעותי לבינה המלאכותית.

אולפן גורדון לעולים חדשים בתל אביב שמחים בהרקדה

אולפן גורדון לעולים חדשים בתל אביב שמחים בהרקדה

עם זאת, ההתפתחות המהירה בתחום זה מייצרת גם התקדמויות מפתיעות. ייתכן שבאמת בעתיד הלא רחוק נראה תוכנות שיוכלו לקלוט מוזיקה ולהציע כוריאוגרפיה ראשונית מגוונת ומעניינת עבור ריקודי עם ותרבותיים אחרים.

כך או כך, גם אם תכונה כזאת תתפתח, דרוש יהיה עדיין מעורבות אנושית רבה להתאמה, עריכה והשראה לכוריאוגרפיה הסופית. האינטראקציה בין יכולות הבינה המלאכותית ליצירות האנושית עשויה להניב תוצאות מרתקות בתחום זה.

אני:

כבר כיום, לטעמי, יש ריקודים שמחברים אותם על שירים יפים שהוזמנו בתוכנה של הארגון, אבל הם למעשה הדבקת צעדות מוכרות על הלחן שהוזמן.

בינה מלאכותית:

אני מבין את ביקורתך על המגמה שאתה מתאר בקרב מחברי ריקודי עם מסוימים. אכן, גישה של שילוב מכני של צעדים וקטעי ריקוד קיימים על לחנים חדשים, ללא השראה ויצירתיות אמיתית, היא בעייתית ומנוגדת לרוח האמנותית והתרבותית של ריקודי העם.

ריקודי עם אמיתיים צריכים לצמוח מתוך ההקשר התרבותי, המוזיקלי והקהילתי שלהם. הם משקפים מסורות, רגשות ואופי ייחודיים של העמים והאזורים מהם מגיעים. ריקוד עם הוא יותר מאשר צירוף מכני של תנועות – הוא מבטא זהות, סיפורים ורוח.

לצער, הגישה ה"מלאכותית" שתיארת של חיבור צעדים קיימים ללא יצירתיות מקורית, היא בניגוד לרוח המסורתית הזאת. היא עלולה להפוך את ריקודי העם לצורה ריקה וחסרת משמעות, במקום לשמר ולפתח את המורשת התרבותית העשירה הגלומה בהם.

כדי ששמירת ריקודי העם והמשכיותם תישמר באופן ראוי, חשוב שמחברים יגיעו עם גישה כנה, רגישה ומעמיקה להקשרים התרבותיים מהם הלחנים צומחים. רק כך ריקודיהם יוכלו לשמר את הרוח האמיתית והמשמעות העמוקה שריקודים אלה אמורים לבטא.

המון רוקדים רוצים לחבר ריקודים, לבטא את הרגשתם וכישוריהם, כאשר השאיפה היא לעמוד במרכז המעגל שיכירו אותו. המטרה הרחוקה - להיות מוזמן ללמד בחו"ל.

אולפן גורדון לעולים חדשים בתל אביב שמחים בהרקדה

פרס איגוד אמני ישראל (אמ"י) למושיקו הלוי

באירוע שהתקיים בהיכל התרבות בפתח תקוה, ביום רביעי, 1 במאי 2024, במעמד ראש העירייה רמי גרינברג ומכובדים נוספים, הוענק למושיקו יצחק הלוי פרס איגוד אמני ישראל.

האירוע בהנחייתו של יענקל'ה מנדל, הותאם לרוח התקופה ונערך בסימן הירתמות האומנים להחזרת החטופים, המפונים והצדעה לכוחות הביטחון וההצלה.

הפרס מוענק מדי שנה לאומנים אשר השפיעו והותירו חותם על התרבות הישראלית. אין ספק שמושיקו יצחק הלוי שלנו השפיע ומשפיע רבות על התחום בו אנו עוסקים. קצת על מושיקו:

צילומים:
דוד גרנות

מושיקו יצחק הלוי רקדן, סופר, יוצר ומלחין. מושיקו נולד להורים יוצאי תימן. בגיל 17 גילה את המחול שהפך למשחש חייו. למד בבית הספר למחול של מיה ארבוטובה ובשירותו הצבאי נמנה עם מייסדי להקת המחול הראשונה של צה"ל. כמה שנים לאחר שירותו הצבאי הצטרף ללהקת המחול התימנית "ענבל" והיה שותף להצלחתה ברחבי העולם. באותה תקופה חיבר את הריקוד הנודע ביותר שלו: "דבקה אוריה".

לאחר שעזב את "ענבל", הקים את להקת המחול "הפעמונים". בשנת 1971 קיבל הצעה ע"י **שרה לוי תנאי** לשוב ללהקת ענבל הפעם כמנהל הלהקה בשנת 1973 עם סיבוב ההופעות שלו עם ענבל, החליט להישאר בארה"ב ונשאר בה עד

שנת 1990, שם עסק בכוריאוגרפיה, יצירה ובנה ריקודים מוצלחים ללהקות מחול.

החל משנת 2008, פתח הלוי הרקדה משלו ב"בית דני" בתל אביב שם נלמדים בין השאר ריקודיו. מושיקו הלוי נחשב לאחד אמני הריקוד המשפיעים בסצנת ריקודי העם והמחול האמנותי פורץ דרך וסלל אותה לבאים אחריו.

הוא יצר עד כה קרוב ל-300 ריקודים והלחין קרוב ל-200 מנגינות פרי עטו שעשו חיל ברחבי העולם.

מימין: יענקל'ה מנדל ומושיקו המקבל את הפרס מרוחמה רז

נפתלי חייט

מבוא

עת הגעתי לבקר את אילנה כהן בביתה ברחובות, נשמעו אזעקות של מלחמת "חרבות ברזל". הבית, בתחילת רחוב אמוראים, הוא בשטחים שהוחכרו למשפחתה מאז הגיעו לארץ מתימן ב-1908, והיא אף נולדה באותו הבית ממש. בהמשך עבר הבית לרשותה, והיא ובעלה משה גרים בו כבר עשרות שנים.

הפגישה החלה באוכל תימני נהדר, והמשיכה בצפייה באלבומים של תמונות מעשרות שנות קריירת ריקוד של אילנה. ומשם המשכנו לשיחה על חייה ועשייתה, אשר עיקרה הוא במסגרת תיאטרון המחול "ענבל" - כרקדנית, כוראוגרפית ומפיקת מופעים.

שנות הנעורים

זמן קצר לאחר שנולדה ברחובות, עברה אילנה לגור בבית חנן, שם גדלה עד לבית ספר התיכון. המשפחה עסקה בחקלאות, ובן אחיה, רענן, אף למד בכדורי. היא זוכרת איך כילדה הייתה רוכבת על חמור. אמה, שרה, גם היא ממוצא תימני, הייתה אשת תרבות, אהבה ספרות, את הסופרים העבריים, כמו עגנון, ביאליק, צ'רניחובסקי, לאה גולדברג ואף תיאטרון. בבית חנן הייתה מורה שלימדה ריקוד. ההורים של אילנה לא שלחו אותה לשיעורים אלה, אך המורה ראתה שהיא מציצה מהחלון ולקחה אותה לכיתה, ייתכן בזכות הגמישות שבה ניחנה...

בילדותה ראתה הרבה סרטי מחול קלאסי וחשבה להיות רקדנית קלאסית, עד שלהקת ענבל הגיעה להופיע בבית חנן ובו ברגע ידעה שזו הלהקה שהיא רוצה לרקוד בה, ומאז חלמה רק על להקת ענבל.

כאשר חזרו לרחובות, לא התקבלה אילנה לבית ספר דה-שליט, בתואנות שונות. היה לה מקום רק בבית ספר דתי, אבל אילנה בחרה בחיי הקיבוץ שהזכירו לה את התקופה בבית חנן. כך הגיעה ללמוד בקיבוץ בית אורן שבכרמל, שם התחילה ללמוד ריקודי עם ולהשתתף במופעים של הקיבוץ.

אנשי הקיבוץ הבחינו בכישרונה, ושלחו אותה ללמוד מחול אצל נחום ודינה שחר, מחלוצי לימוד המחול בארץ. היא הייתה נוסעת לחיפה פעמיים בשבוע, לומדת מחול קלאסי ומודרני, והייתה נשארת לישון אצל האחיות של אמה. היא אף שמרה על קשר חם עם הוריה המאמצים מהקיבוץ ועם משפחתם, גם לאחר שעברו לבאר שבע.

כשלהקת ענבל הגיעה להופיע בבית חנן, באותו הרגע ידעה אילנה שזו הלהקה שהיא רוצה לרקוד בה, ומאז חלמה רק על להקת ענבל.

מתוך היצירה "חצי גלימת מלכות", אלי גורנשטיין, ציון מרציאנו, אוסנת שרעבי ואילנה כהן

הדרך ללהקת "ענבל"

כאשר התגייסה אילנה לצבא, היא הגיעה לקורס מדריכי גדנ"ע במדרשת בן גוריון. במופע סיום שעשו היא הכינה ריקוד לבנות, על מוסיקה של **בורודין** "בערבות אסיה", שהייתה באוסף התקליטים שבמקום. מוסיקה שהתאימה לה לאווירת המדבר. קצין חינוך ראשי ובן גוריון באו אל מופע זה, והיא זכתה לשבחים.

קצין החינוך קישר אותה ל"ענבל", ובהמשך **שרה לוי תנאי** הזמינה אותה לבחינות כניסה. זכור לה כיצד בבחינות הכניסה הציגה את הריקוד "עם השחר" שחיברה **מרגלית עובד**, (לחן: עממי, מילים: שרה לוי תנאי) ואף שרה את השיר "אתקשט לי בעבאיה". לבחינות הגיעו בנות רבות עם רקע וטכניקה טובים משלה, אך אילנה הבינה בחושיה שדווקא חומרים אלה ידברו אל שרה לוי תנאי, ואכן היא התקבלה ללהקה.

בהכשרתה בענבל היא למדה מוסיקה וחליל עם **עובדיה טוביה**, אשר גם הלחין שירים רבים, עם פרופסור **זאבה כהן** למדה ריקוד מודרני, ואילו מרגלית עובד לימדה אותה סגנון.

שרה לוי תנאי עצמה לא גדלה בתרבות התימנית, היא היתה מקבצת את מרכיבי התרבות התימנית מהרקדנים עצמם. ה"דעסה", תנועות הגוף, אך לא רק תימני, גם צפון אפריקה והמזרח הרחוק. כך התפתחה לה "השפה של ענבל". תמיד היה בה תהליך של חיפוש, שרה עשתה שינויים בכוריאוגרפיות והשקיעה הרבה בתזמור ובמרקם התיאטרוני.

את בעלה משה הכירה אילנה כאשר היה מדריך גדנ"ע בצבא. הם הכירו בכינוס אביב של הגדנ"ע, וחניכיהם, בחושיהם החדים, החליטו מיד שהם צריכים להיות זוג, וכך קרה. בסוף שנת 64' הם התחתנו.

כאשר אילנה הצטרפה ללהקה בתחילת שנת 1964, התחילה לרקוד בה, ואף מילאה תפקידים ראשיים (בשנים 2-1961), הציעו גם למשה להצטרף לענבל, אך הריקוד לא עניין אותו. הוא הצטרף ללהקה כאחראי במה, ונשאר במקצוע זה גם כאשר לאחר עשר שנים בענבל עבר ל"קאמרי".

משה הוא איש טכני, והם מתבדחים על היותם עקרב ומאזניים, מאד משלימים באופי. בפגישתנו, התלוצץ משה על כך שלאשתו אין חוש טכני וכל מכשיר חשמל שהיא נוגעת בו מתקלקל... הוא עזר לה בכל עבודות הבית כדי לפנות אותה לעשייתה האמנותית.

בתחילת שנות השישים החלה אילנה להופיע עם להקת "ענבל" במופעים רבים כרקדנית ראשית. בין המופעים בהם הופיעה לאורך השנים – "מגילת רות", "ורד בר", "כד", "אחותי כלה", "הפנינה והאלמוג", "שיר השירים" ו"אותיות פורחות". במופעים אלה שיתפה פעולה והופיעה עם רקדנים נפלאים רבים כמו **רחלי סלע**, **מלכה חגבי**, **שרה זארב**, **לאה אברהם**, **יוני קאר**, **ציון נוריאל**, והזמר והרקדן **מוטי אברמוב** ז"ל. היא סיפרה בחום והערכה כיצד יוני קאר, עם עזיבתה את הלהקה ב-88', חנכה אותה ולימדה אותה את התפקיד הראשי במופע "ורד בר".

חשוב לאילנה לציין שחיים שירן היה המנכל הטוב ביותר שהיה לענבל ולכן נקרא גם בפעם השנייה לנהל ולשקם את ענבל.

אילנה ובנותיה

מרקדנית לכוריאוגרפית

העבודה הראשונה של אילנה ככוריאוגרפית הייתה היצירה "קינה". בשנת 1982 אילנה החליטה לתת ביטוי בריקוד לאבל שלה על אחיה שנהרג בתאונה בצבא, כעשרים שנה לפניכן. היא פנתה לוועדה האמנותית של "ענבל" שבראשה עמדו שרה לוי תנאי וחיים שירן, ובחרה במלכה חגבי לרקוד איתה בדואט.

שרה לוי תנאי הייתה ריכוזית מאוד בכל הקשור לכוריאוגרפיה של "ענבל" ולא רצתה לשתף את חברי הלהקה בכך. זו הייתה גם הסיבה ש**מושיקו יצחק הלוי** עזב את הלהקה ופנה לדרך עצמאית, שנים רבות לפני כן, כיוון שהרגיש שכוחות היצירה שלו לא קיבלו מרחב פעולה ב"ענבל".

בשנת 1982 החליטה לתת ביטוי בריקוד לאבל שלה על אחיה שנהרג בתאונה בצבא. היא פנתה לוועדה האמנותית של "ענבל" ובחרה במלכה חגבי לרקוד איתה בדואט.

כך גם עם אילנה, למרות שהן היו בקשר מאד קרוב, ושרה אפילו תפשה את אילנה כ"ביד ימינה", פעולת השכנוע היתה קשה, אך במקרה הזה חיים שירן ולא אברהם שהייתה גם בוועדה התעקשו ונתנו גיבוי מלא לבחירתה והיצירה יצאה לדרך.

אילנה העמידה במרכז היצירה ניגוד בין שתי נשים ודרך שלהן לבטא "אבל". היא לקחה דמויות מחייה – כאשר נהרג אחיה (שהיה נהגו של האלוף טל), אימה ביטאה את אבלה בצורה מאופקת מאד, שעה שאשתו הצעירה של אחיה של אילנה, שעלתה מתימן זמן לא רב לפניכן, ביטאה את האבל באופן מוקצן מאד, עד כדי להתגלגל על הריצפה ולשרוט את פניה. הניגוד הזה עמד לנגד עיניה והיא נתנה לו ביטוי ביצירה, המבוצעת על ידי שתי רקדניות. המוסיקה בהצגה חוברה על ידי **שלמה בר** ובוצעה על ידו עם להקתו הברירה הטבעית. ההצגה זכתה לביקורות מצוינות, וכאשר הופיעו איתה בחו"ל נאמר שמדובר ביצירת מופת. אילנה המשיכה לחדש את כל יצירותיה של שרה.

עבודתה השנייה, "האם", בשנת 87, לוותה במוסיקה של ריצ'ארד פריי. גם יצירה זו זכתה לביקורות מצוינות, ואילנה מציינת במיוחד את המבקר גיורא מנור, אשר כתב שביצירה יש רעיונות לפרנס שלוש יצירות... ואכן בהמשך הדרך אילנה זיהתה ביצירותיה סממנים רבים של השפעת "האם".

בשנת '88 יצרה אילנה את עבודתה "רעלה", למוסיקה של הלהקה המצרית "נפאס". היצירה עסקה באישה חזקה ועצמאית. הרוצה לפרוץ גבולות. הכוריאוגרפיה נבנתה בהדרגה בשיתוף ותוך אינטראקציה עם שרה לוי תנאי. בהצגה שולב מרכיב של גלימה ורעלה.

אילנה כהן: ריקוד הכד

אילנה כהן בהופעה בפסטיבל ביפן

בשנת '88 יצרה אילנה את
עבודתה "רעלה", למוסיקה
של הלהקה המצרית
"נפאס". היצירה עסקה
באישה חזקה ועצמאית.
הרוצה לפרוץ גבולות.
הכוריאוגרפיה נבנתה
בהדרגה בשיתוף ותוך
אינטראקציה עם שרה לוי
תנאי. בהצגה שולב מרכיב
של גלימה ורעלה.

היצירה "חצי גלימת מלכות" (1990), שילבה את השחקן אלי גורנשטיין, אשר בכישרונו הרב גם שיחק, גם ניגן בצ'לו וגם רקד. היצירה נבנתה סביב סיפור על עשר נשים אשר תפרו למלך גלימה, וכאשר נקרעה, לקח המלך עשר נשים אחרות והן לא הצליחו לעשות את אותה הגלימה. הריקוד מבטא רעיון שרגע בחיים חולף ולא ניתן לחזור אליו פעם נוספת ולשחזרו.

בהצגה השתתפו, בנוסף לאלני גורנשטיין, שני זוגות רקדנים המבטאים את הזוג הצעיר, והזוג בגיל המאוחר יותר והמתח והניגוד ביניהם. המוסיקה להצגה נכתבה על ידי אורי וידיסלבסקי, היצירה נבנתה על פי ספרה של שלומית כהן-אסיף ושיר אחד של רחל המשוררת.

באותה התקופה החליפה רנה שרת את שרה לוי תנאי, ואחרי רנה הגיעה מרגלית עובד.

ההפקות באותה תקופה דיללו את קופת התיאטרון, וב-1997 החליטה שולמית אלוני על סגירת תיאטרון מחול "ענבל". היצירה "סג'רה" (1997) חוברה בתקופה זו, בה ריחף מעל "ענבל" איום של סגירה, עקב בעיות תקציב.

נשאר אך תקצוב מוגבל, לצורך תיעוד העשייה של "ענבל" בעבר, אך התיאטרון הצליח גם להוציא אל הפועל את היצירה "סג'רה". היצירה עסקה בפערי דורות, ותיקים וצעירים, והשתמשה במוטיב של "שיירה". העבודה הייתה מסובכת בלא תקצוב מתאים, היות שכולם עבדו גם במסגרות אחרות והיה מסובך לאסוף אותם לחזרות. בנוסף לחמישה ותיקי "ענבל" שולבו גם רקדנים עולים מברית המועצות. ביצירה זו אילנה שיתפה פעולה שוב עם המוסיקאי שלמה בר. היא נזכרת בהומור שלא היה פשוט לעבוד איתו, כי היה מתלהב, ואף נכנס לאקסטזה, היה רץ קדימה מהר עם שירתו, עד כדי שהרקדנים לא היו מספיקים לבצע את הצעדים. אילנה נדרשה לתת לו סימנים על מנת לשמור אותו בקצב הנכון.

יצירה נוספת של אילנה מבין החשובות הייתה היצירה "בן אדם" בהשראת נביאי התוכחה, ישעיהו ויחזקאל. ביצירה זו השתתף השחקן מתי סרי שגילם את דמות הנביא. גם יצירה זו זכתה להצלחה רבה.

במקביל להמשך יצירה במסגרת "ענבל" אילנה החלה לעבוד גם עם "תיאטרון אורנה פורת". במיוחד ראוי לציון סידרה של הצגות ילדים שעשתה עם חיים אידיסיס - "שלמה המלך ומלכת שבא" (2001), "יעקב ועשיו" (2003), ו"דוד וגלית" (2007). בכל הצגות אלה המוסיקה נכתבה על ידי רחלי סלע.

אילנה עשתה כוריאוגרפיה למספר הצגות נוספות וללהקות עממיות כמו "להקת משגב" בניהולה של **דגנית רום**, במופעים "הבדואי", "אדמה" ובסבסי "להקת חדרה" של **דדו קראוס** בפסטיבל כרמיאל בריקוד "עיירה בוערת" לזכר השואה.

ב-2012 עשתה כוריאוגרפיה ואף רקדה בתיאטרון הקאמרי עם **ויקטור עטר** בהצגה "האדונית והרוכל" על פי **עגנון**, בבימויה של **גאולה עטר**, וב"אוף ברודוויי" בניו יורק.

הופעות בחו"ל

להקת "ענבל" החלה להופיע בחו"ל ולזכות לפרסום עוד לפני הצטרפותה של אילנה. היא נסעה עם "ענבל" לראשונה להופעות באוסטרליה ב-1987, אז הופיעו עם "ורד בר" בה יוני קאר ביצעה את התפקיד הראשי (לאחר הנסיעה יוני עזבה ללהקת כרמון והעבירה את התפקיד לאילנה).

בעלה מספר שיופייה האקזוטי של אילנה מאד משך את העיתונאים, ואפילו בעל בית המלון הציע לה ולבעלה להישאר, להעסיק אותה כ"מדגמנת תכשיטים" עבור העסק שלו, ואת משה בעלה להעסיק בליטוש יהלומים. על אף ההצעה הכלכלית המפתה הם חזרו לארץ. רצונה של אילנה להמשיך בריקוד והגעגועים לארץ ולמשפחה הכריעו. עם זאת אילנה שמרה קשר עם בעל בית המלון שלימים עזר לה כספית באחת מיצירותיה.

ב-1989, הוזמנה אילנה לייצג את ישראל בפסטיבל בצפון קרוליינה (ארה"ב) עם העבודות "קיינה" ו"רעלה", שם נפגשה ולמדה עם פורצי הדרך של המחול כמו **אלווין איילי**, **חזקה לימון**, **פול טיילור** ועוד.

כאן המקום לספר ששתי בנותיה של אילנה, **ענת וכלנית**, עסקו גם הן בריקוד. ענת, הבכורה, הייתה מוכשרת מאד ואף הייתה בלהקת בת דור ורקדה פלמנקו אצל **סילביה דוראן**, אך בהמשך התנתקה מהריקוד וחזרה בתשובה, ואילו כלנית, שהתחילה לרקוד בגיל מבוגר יותר, פיתחה את הריקוד לקריירה והיום היא מנהלת בית ספר לריקוד.

בנסיעה של אילנה לארה"ב, כלנית אז בת 13, הצטרפה אליה. אילנה מספרת בגאווה איך כלנית הצטרפה לסדנאות של **אלווין איילי** ושל **מרתה גרהם**, והעתיקה ועשתה בקלות דברים שלא היו פשוטים אף לרקדנים בוגרים. **אלווין איילי** אף הציעה שכלנית תישאר ותקבל מלגה בבית הספר שלו, אך אילנה חששה להשאיר את בתה בניו יורק, שאז לא הייתה עיר בטוחה.

בשנת 1999 הופיעה אילנה בפסטיבל ביפן. שם שיתפה פעולה עם **קטה קיי**, ולהופעותיה אף הוצמד לה מוסיקאי יפני מפורסם איתו עבדה במשך חודש על הופעה בת 20 דקות, על נושא "רקדנית ההולכת ומאבדת את שפיותה".

מתוך הצגת הילדים "שלמה המלך"

יופייה האקזוטי של אילנה משך מאד את העיתונאים. בעל בית המלון בו שהו בארה"ב, הציע לה ולבעלה להישאר, ולהעסיק אותה כ"מדגמנת תכשיטים" עבור העסק שלו.

לאורך השנים זכתה אילנה בכמה פרסים יוקרתיים. ביניהם אפשר להזכיר את פרס מפעל חיים של איגוד אומני ישראל, בשנת 2017, ובשנת 2023 זכתה לפרס מפעל חיים על שם אריק איינשטיין.

אילנה זוכרת את התפעלותה מהתרבות היפנית, הצפיפות ברכבות, את היעדר הפשע עד כדי שאפשר להשאיר ארנק על השולחן... רק מהאוכל היא ומשה לא התלהבו והעדיפו מסעדות הודיות.

לאורך השנים אילנה השתתפה והציגה עבודותיה בפסטיבלים נוספים בגרמניה, דרום אפריקה, ועוד. גם בנסיעותיה עם משה לטיולים, היו לעיתים הפתעות. כך, בסין כאשר ביקרה בבית ספר לריקוד – מבנה ענק עם כמות עצומה של תלמידים צעירים ומוכשרים, היא העבירה להם שיעור, מבלי שתהיה אפשרות לתקשורת מילולית, בו לימדה אותם ריקוד יפניים, מלווה בסיפור, והם חיקו אותה וחזרו אחריה.

בארץ אילנה ממשיכה בפעילות החינוכית, מעבירה סמינרים והשלמויות למורים בנושאים מגוונים של השפה הענבלית, והמורשת של **רבי שלום שבזי**, שהיה גדול משוררי תימן, שהסתבר לי מאילנה שגם אביו וסבו כתבו והושפעו משירה ארמית ספרדית ובבלית.

לאורך השנים זכתה אילנה בכמה פרסים יוקרתיים. ביניהם אפשר להזכיר את פרס מפעל חיים של איגוד אומני ישראל, בשנת 2017, ובשנת 2023 זכתה לפרס מפעל חיים על שם אריק איינשטיין.

אחרית דבר

שמחתי לפגוש ולהכיר את אילנה כהן ואת משפחתה החמה. לשמוע סיפורים על קריירה מפוארת של ריקוד, כוריאוגרפיה והפקות בלהקת "ענבל" ומחוץ לה. על הופעות בפסטיבלים בחו"ל וחוויות מפגש עם אמנים דגולים. לשמוע את סיפור להקת "ענבל", את הייחוד האמנותי של הלהקה לצד אתגרים ניהוליים בה.

אילנה מצירה שאתגרי הניהול לא רק הביאו לסגירת להקת "ענבל", אלא אף נשאר מצב בו חלקים ביצירות הלהקה נשארו בלתי מתועדים. אני מקווה שאילנה, בעיסוקה המתמשך גם בחינוך והעברת סדנאות בתחום, תיתן המשכיות לפועלה של הלהקה ולשפה הכוריאוגרפית המיוחדת של להקת "ענבל" ושל הקהילה התימנית ככלל.

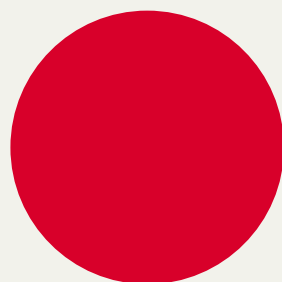
מתוך הצגת הילדים "דוד וגוליית"

המלחין והנגן מיפן – טוציטורי

נפתלי חייט

לרקוד עם היפנים

רשמים מהשתתפות בחוג ריקודים ביפן

פסח 2024, יצאנו שתי משפחות רוקדות לטייל ביפן: משפחת שחר - אורלי ויאיר ומשפחת חייט - נפתלי (אני) ורעייתי אילנה.

היה חשוב לנו לראות ולחוות רבדים שונים בתרבות היפנית - תרבות, אמנות, היסטוריה, נופים וכמובן גם ריקודים. חיפשתי מידע ואחת ההרקדות, בעיר אוסקה, התאימה לנו ללוח הזמנים של הטיול. בחוג זה רוקדים ריקודי מעגל בלקניים וגם ישראליים. המדריך אקירה נישיקאוה.

בהתכתבות בינינו סיכמנו שכשנבקר אלמד שניים מריקודי:
1. "פלפל ובטטה" (על שיר שמקורו מבולגריה, ובכך השתלב גם באג'נדה הבלקנית של החוג): <https://bit.ly/3KsStXn>

2. "מעבר לקשת", ריקוד פשוט על שיר המוכר בעולם כולו: <https://bit.ly/3K6KZZF>

ריקודי עמים וריקודים ישראליים ביפן

למה רוקדים היפנים ריקודי עמים? למה ריקודים ישראליים? מספרים שאחרי מלחמת עולם השנייה הכניסו אמריקאים ליפן ריקודי עמים, כדרך לשבור את המבנה ההיררכי של החברה, שהרי בריקודים כולם שווים וכולם אוחזים ידיים. כך נכנסו גם ריקודים ישראליים ראשונים ובהם גם "שאבתם מים בששון" שהפך למנגינה פופולרית שאפילו שולבה במשחקי מחשב ביפן. ריקודי עמים מתאימים מאד לאופי היפני - עיסוק שיש בו למידה, הקפדה על פרטים, מורכבות ושאפה למצוינות בביצוע. אקירה סיפר שהחוג באוסקה פעיל כבר משנת 1956! הוא עצמו רוקד כשלושים שנה ולפני 5 שנים, כאשר המוביל הקודם של החוג באוסקה לפתע הלך לעולמו, הוא נכנס לתפקיד.

עפים אל מעבר לקשת בהרים המושלגים

מספרים שאחרי מלחמת עולם השנייה הכניסו אמריקאים ליפן ריקודי עמים, כדרך לשבור את המבנה ההיררכי של החברה, שהרי בריקודים כולם שווים וכולם אוחזים ידיים.

ברחבי יפן יש קבוצות ריקוד רבות, בהן גם העוסקות בריקודי עמים אותנטיים. ביפן נערכים מדי שנה כמה כינוסים של רוקדים אליהם מגיעים מדריכים מוזמנים, ובהם גם יוצרים רבים של ריקודים ישראלים – **מושיקו הלוי ושמוליק גוב ארי** שביקרו פעמים רבות, **דודו ברזילי** (2015/19/22), **אבי פרץ** (2016), **ירון בן שמחון** (2018), **נורית מלמד** ועוד.

אקירה סיפר לי שעד מגפת הקורונה למד ריקודים ישראלים בעיקר בסמינרים עם מדריכים אורחים, אך מאז הקורונה הוא גם למד ריקודים רבים במפגשי זום, לדוגמה של קבוצת Harkalive של **עילי ספיאזק**.

האם העניין בריקודים ישראלים קשור לסימפטיה ליהדות או לישראל? על פי אקירה, ההיכרות עם הרקע חשובה, אך רוב האנשים הרוקדים ריקודים ישראלים לא מתעניינים ברקע הלאומי, ופשוט אוהבים את הריקודים והאתגר הכרוך בהם.

מושיקו על ביקוריו ביפן

מושיקו החל לבקר ביפן כבר בסוף שנות השבעים. בכל נסיעה היו כמה וכמה מפגשים ברחבי יפן. רוב המפגשים היו בחסות הפדרציה היפנית לפולקלור, כאשר למפגשים הגדולים, בטוקיו, הגיעו מאות אנשים. בשנים הראשונות היה מושיקו מגיע כל שנה ונשאר כחודש. היפנים מאד אהבו את ריקודיו. לאורך השנים, הוא מספר שפגש רוקדים רבים שידעו מצוין את ריקודיו. הם למדו במהירות רבה וציפו שלכל ביקור יחבר ריקודים נוספים.

מושיקו מלמד בסמינר ביפן

הם יכלו ללמוד 6-7 ריקודים חדשים בכל פעם, אך מאידך זה יצר לחץ ליצור, ועל אף שהריקודים היו מצוינים, נוצרה תחושת "בית חרושת". וכך המליץ לאמרגנית שלו לשלב בפעילות זו את שמוליק גוב ארי, ולאחר שהשתכנעה, היו הוא ושמוליק מגיעים לסירוגין – שנה מושיקו ושנה שמוליק. הסמינרים של מושיקו ביפן נמשכו עד לשנת 2018.

הביקור בהרקדה

הגענו להרקדה ברכבת המהירה ביום גשום. הגענו היישר מהטיול, מבלי שהספקנו לעבור במלון ולהתארגן. נהג המונית שלקח אותנו לשם הרגיש את לחץ הזמן ששידרנו ולכן נהג כאילו הוא בשוד... ואז הסתבכנו בקומות המרתף של המרכז המסחרי העצום. בסוף יצא אלינו אחד הרוקדים והוביל אותנו פנימה.

סיום מישראל – רפי זיו

בכניסה לסטודיו, המשמש מרכז חוגים עם חדרים להשכרה, ביקשו מאיתנו להוריד את הנעליים. כולם מחליפים את נעלי הרחוב לנעלי ריקוד. היות ואני אוהב לרקוד יחף, זה לא היווה עבורי בעיה לאחר שבררתי עם המדריך מראש שזה לא פוגע מבחינת קודים תרבותיים.

הקבוצה כבר רקדה, ורבים מהרוקדים היו עם מסכות קורונה על הפנים, על אף היעדר המיזוג. נוהג שהיה קיים ביפן עוד לפני שנות הקורונה, וכנראה רק התעצם בשנים האחרונות.

לומדים את "מעבר לקשת", ומציירים בידינו קשת

כשנכנסנו כבר נשמעו ריקודים ישראלים. היו רקדנים מצוינים רבים, שהקפידו על דקויות הביצוע. רקדנו אתם את "כוכב הרוח" ו"עליזות" (מושיקו), "הנהר" (שמוליק גוב ארי), את "מישאלה" (רפי זיו) וגם את "נורמלי" (מיכאל ברזילי) https://youtu.be/E_d5tbxdoQ0. נראה היה שלכבוד האורחים מישראל ניתן דגש יתר לריקודים ישראלים אך ניכר כי אלה הינם חלק מרפרטואר שגרתי במקום. ואז הגיעו הריקודים הבלקניים... כאן הגיע הזמן שלנו לאתגר. הריקודים היו מהירים, מורכבים ומאתגרים. את רובם לא פגשתי בארץ, ואכן הם התאימו יותר לרקדנים הצעירים והנמרצים שהיו בהרקדה. השתלבנו כמיטב יכולתנו. בשלב זה הוזמנתי ללמד את שני הריקודים שלי.

התחלתי עם הריקוד "מעבר לקשת". ריקוד ציורי, בו הידיים מציירות קשת, עליה אל השמיים, ובסוף הריקוד את מעוף הציפורים אל מעבר לקשת, אל החופש ואל המשאלות. היפנים תופשים את תנועות הידיים לא כמרכיב "רשות", אלא כחלק ממבנה הריקוד. הם הקפידו להעתיק את תנועות הידיים יחד עם הצעדים, מבלי שהייתי צריך ללמדן (למעט ה"ציפורים" אותם הסברתי). וכאן הכנתי להם הפתעה לתרגול הריקוד בפעם השנייה עם הקלטה ביפנית! <https://youtu.be/aox0WNQb3Xs>

את הריקוד "פלפל ובטטה" לימדתי מייד בהמשך. ניכר היה שלרקדנים רקע בריקודים בלקניים ובשימוש בפעמות באורך משתנה. אף שהשיר הוא בגרסה עברית, להדגמת המקצב נעזרתי במילים באנגלית שהמצאתי – "po-ta-to, po-ta-to, I want to plant a po-ta-to". היפנים צחקו על ההסבר, אך מיד קלטו ובצעו אותו.

רגע משעשע נוסף היה כאשר אמרתי שבקטע המעבר אפשר "לרמות" ולהחליף ארבעת צעדים מהירים בשני צעדים איטיים, למי שקשה. זה עורר צחוק... נראה שהמושג "לרמות" בצעדים, כי קשה, לא קיים בשבילם. או שרוקדים את מה שנדרש, או שלא רוקדים כלל. המדריכה, מיהו, אפילו נגשה לחדד מה עושים עם הידיים בחלק השני של הריקוד. <https://youtu.be/W55dRDqztb8> רקדנו עוד כמה ריקודים (ביניהם "דבקה אוריה" ו"ענביי"), חזרנו על שני הריקודים שלי, וסיימנו בריקוד רגוע.

כאן הגיע רגע מרגש, כאשר בסוף הערב הוא הגיש לי חליל! חליל במבוק, עם ציפוי לקה פנימי נגד לחות.

בשיחתי המקדימה עם המדריך, סיפרתי לו שאני מנגן בחליל צד ושאני מחפש לרכוש חליל יפני. כאן הגיע רגע מרגש, כאשר בסוף הערב הוא הגיש לי חליל! חליל במבוק, עם ציפוי לקה פנימי נגד

לחות. כמו כל מוצר יפני, הושקעה מצוינות בייצורו. ומייד כשיצאנו בתום ההרקדה אל מרתף המרכז המסחרי, שהתרוקן בינתיים מאנשים, הוצאתי את החליל, ויחד עם המדריכה ביצענו את "מעבר לקשת" – היא שרה בקולה היפה, ואני ניגנתי כמיטב יכולתי בחליל שטרם התרגלתי אליו. <https://youtu.be/37-5RFoZYN8>. לבסוף יצאנו אל הגשם בחוץ, וכמה מהרוקדים ליוו אותנו אל תחנת הרכבת התחתית.

מנגנים ושרים את "מעבר לקשת" בתום ההרקדה

מספרת אורלי:

כל ביקורי העבר שלי בחו"ל לא הכינו אותי ליפן. בתוך כל השונה והמשונה התבלט הביקור בהרקדה המעורבת מריקודים בלקניים וישראלים. הריקודים הם "מגרש הבית" שלי כל חיי, אך ביפן, המגרש הביתי היה שונה ומפתיע, וההזדמנות להיפגש מקרוב עם התרבות האחרת על רקע הריקודים המוכרים הייתה חוויה ייחודית.

רוקדים את "דבקה אוריה" של מושיקו

כאשר נכנסנו לאולם כבר נרקד הריקוד "בחלום" (של עמי בן שושן). איך דווקא הריקוד החמוד הזה הגיע לפרטואר היפני? ועוד אני מצטרפת למעגל הם עברו לריקוד בלקני מורכב מאוד בשבילי. הבנתי שגם השליטה שלי בפלורצ'יקה או בוצ'ימיש לא תעזור לי להצליח להשתלב במהירות בתוך המעגל המושלם, והמקצב היותר מאתגר שפגשנו שם.

רקדנים דייקנים מאוד אחד אחד. כמו נקלעתי לתוך להקה. והנה, הופיע הריקוד "ישראל" של דודו ברזילי. "ישראל היא הבית שלי, ישראל החלום שאיתי, ישראל

כאן ועכשיו". ישראל? הגענו מתוך ישראל המדממת ל"יקום" בו אף אחד לא שאל ולא שואל אותנו עד אותו רגע "מאיפה אתם" ויכולנו להשתחרר מהידיעה שאנחנו שגרירים של מדינה בעייתית בעולם כרגע. (חוויה כשלעצמה). פתאום, מין אהבה כזו לישראל מצד אנשים שקשה להניח שהיו אפילו שומעים על ישראל ללא החשיפה לריקוד הישראלי.

מהר מאוד הבנתי שגם אנגלית אינם יודעים, בוודאי לא עברית שהם נחשפים אליה בריקוד, אבל את המילים "ישראל שלי" הם מבינים. כל הגוף מתנועע בריקוד הכולל ומביע אהבה לישראל. הריקוד כולל תנועות ידיים והם עשו אותן בהרבה רגש מלווה בהבעות פנים ומביע אהבה. מדהים.

חשבתי על המרחק התרבותי האדיר שנחצה כאן מול עיני בהרף של שניה ודמעות עלו בעיני. תודה לשגרירות המופלאה שהריקודים הישראלים עושים בשבילנו בארץ זרה כל כך, בתוך העיר הענקית אוסקה (כן, אותה זו שאנחנו רואים בסדרה "שוגון").

היה מעניין מאוד לחוות את תחושותיהם כשנפתלי לימד את ריקודיו. נראה כי השיר המוכר

הבנתי שהם אינם יודעים עברית שהם נחשפים אליה בריקוד, אבל את המילים "ישראל שלי" הם מבינים. כל הגוף מתנועע בריקוד הכולל ומביע אהבה לישראל.

לומדים את "מעבר לקשת" - פניה אל על

"מעבר לקשת" העיר את החלום גם ביפן, ו"פלפל בטטה" שעשע אותם מאוד, בהקשבה לתיאור מילות השיר. בשני המקרים הם העדיפו את הגרסה העברית על הגרסאות האחרות שנפתלי הציע להם, ביפנית ובמוסיקה בלבד. קצב הלימוד שלהם ומידת הדיוק הפתיעו.

בשלב זה הם הציעו לנו לבחור ריקודים. "כל מה שתמצאו" הם אמרו לפליאתי. כשהצעתי את "דבקה אוריה" נענית שזה ריקוד קשה. הופתעתי. נדמה שכבר התרגלתי לחשוב שהכל "קטן עליהם". כשהתחלנו לרקוד שמתי לב שהמדריך שאחז בידי טעה קצת בכיוונים אבל שלט היטב במקצב, ודייק גם בחלק הרביעי של הריקוד, בו קיים מקטע שגם בארץ רבים שוגים בו.

עד עכשיו אני לא בטוחה אם הם הכירו את הריקוד מראש או העתיקו אותו, אבל תיתכן האפשרות כי המילים "ריקוד קשה" באו לתאר מצב שבו הם מכירים את הריקוד רק ב-99 אחוז... לא במאה. כי מבחינתם, כשהידע אינו מושלם, כנראה מצהירים ש"לא יודעים". ההקפדה על שלמות היא דרישת חובה.

רקדנו רפרטואר מעניין מאוד. ריקודים המזוהים אצלי רק עם הרקדת "שושנים" (ישן ואמצע הדרך), לצד ריקודי מושיקו או גוב ארי, ולצידם ריקודים מתוך הרפרטואר המודרני יותר, שגם הם ברובם נחשבים פחות סטנדרטים בהרקדות הרגילות בארץ, ואלה שולבו להפליא בתוך ריקודים בלקניים מורכבים.

לא נמצא בישראל הרקדה עם רפרטואר כזה, בעיקר משום שהוא דורש חיבה לסגנונות שונים של מוסיקה ומקצב וגם יכולות טכניות שונות. את כל הידע הזה הם צוברים בשעתיים של ריקוד בשבוע. איך? קשה להבין.

כשהסתיימה ההרקדה, תוך שלוש דקות הוקמה איזו מחיצה באמצע האולם שחילקה את הרוקדים לבנים, בנות. אצלנו, בצד של הבנות הן מיד התפשטו להחלפת בגדים מלאה-מלאה, כולל הלבנים התחתונים. למה מה? כי הם "התלכלכו" כשרקדו שעתיים? תהיתי (שוב) לרמת הניקיון האבסולוטית הנהוגה ביפן. ותוך כדי החלפת הבגדים המהירה סיפרו לי שכן, שעתיים בשבוע מספיקות. המדריך משתתף בהשתלמות פעם בחודש ומעשיר את הידע שלהם. האם זה מספיק? לא בישראל. ביפן אולי כן.

תהיתי לשאלת המסכות, והתשובה שקיבלנו במספר מקומות מעניינת... לכאורה,

**לא נמצא בישראל
הרקדה עם רפרטואר
כזה, בעיקר משום
שהוא דורש חיבה
לסגנונות שונים של
מוסיקה ומקצב וגם
יכולות טכניות שונות.**

המסכות הן להגנה מפני אלרגיה לפריחה באביב. אלרגיה שכנראה מאוד דומיננטית ביפן. אבל האמת, וגם אותה שמעתי באותן כמה דקות של החלפת בגדים במחיצה של הבנות, היא שנוח להן להיות פחות חשופות. שומרות על פרטיותן. לכן, גם למרות שהיו מאוד מאוד ידידותיות (הבנות, כי עם הבנים לא דברתי), הן לא ממש התקרבו כדי שמירת קשר בחיים מחוץ להרקדה. לשאלתי על שימוש ב"פייסבוק"? הן הגיבו בסוג של שתיקה שהבהיר לי שאין על מה לדבר.

החום והחיבה בה נתקלנו התקיימו לצערי רק לאותו הרגע. לאחר השבועיים וחצי ביפן, הבנתי כי הקודים לידידות מהירה שאני מכירה מהחיים שלנו, כולל ממקומות אחרים בעולם, לא תופשים כאן. והמסכות, כנראה מקלות עליהן ליצור את הריחוק, בדיוק זה שהן זקוקות לו.

לנו הישראלים, הרגילים בתחושות של שליטה ובטחון (או בלהיראות כאלה, גם כשאנחנו ממש מרגישים כך), זה שונה מאוד להיווכח בכוחה של קבוצה שבה הפרטים בעיקר רוצים להיות "כמו כולם" ולא להתבלט בהיותם "יותר טובים", "יותר מיוחדים". במיוחד בתוך עולם של ריקודי עם, הרצון המשותף הוא שכל הקבוצה תרקוד יפה וביחד ולא כל אחד לעצמו. זה מעניין, וזה מצליח. הם נראים כמו להקה מאומנת כשהאמת שהם רוקדים רק כתחביב.

כשלומדים מה הביא לכך שהיפנים רוקדים ריקודי עם ישראלים, מבינים את הצלחתו של הרעיון לטשטש לרגע את המבנה ההיררכי המובנה כל כך ביפן ולתת לכולם להיות כאילו שווים (לרגע), לתת למנהל לרקוד יד ביד עם העובד וביחד לבצע ריקוד בשלמות. כנראה שגם בשביל הרוקדים בקבוצה זו, זו הזדמנות לצאת מהשגרה ולהגיע למקום מיוחד בשבילם, אך זו "שבירת שגרה" לשעתיים בלבד בשבוע. לא להרבה יותר מזה.

לא נותר לנו אלא להודות לשגרירי ישראל, המדריכים לריקודי עם שביקרו ביפן והחדירו את התחביב הזה שלנו לעולם הכל כך שונה ובהצלחה מרובה.

סוף דבר

אישחנה פאר - ריקוד ארמני סוער

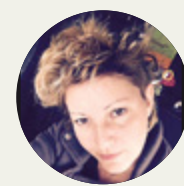
הביקור בהרקדה ביפן הפך לאחת מחוויות המהותיות של ביקור בארץ מיוחדת זו. במשך ימים לא יכלנו להיגמל מלשיר באוטו את "מישאלה". כאשר הגענו ל"אלפים היפניים" הרגשנו דחף לרקוד למראה ההרים המושלגים מסביב, ועשינו flash-mob קטן בו רקדנו את "מעבר לקשת" לגרסה היפנית של השיר, לעיני יפנים משתאים שמיד שלפו מצלמות.

שמחנו לגלות ביפן קהילייה שכה מחוברת לריקודים ישראלים, גם מבלי שיש להם זיקה

ישירה ליהדות או לישראל. הדבר מעיד על הייחודיות של הריקודים הישראלים בתוך המכלול העולמי של ריקוד עממי, ושל איכות ותחכום היצירה של היוצרים המובילים. נוכחנו במו ידינו ורגלינו בכבוד שנותנים היפנים לכוריאוגרפיות ובהקפדה הרבה על הפרטים בעת ביצוע הריקודים.

ביקור בהרקדה בחו"ל הוא הזדמנות להכיר אנשים, ללמוד עליהם ועל קהילתם, ולתקשר איתם ברובד נוסף. כך גם ביפן הייתה זו הזדמנות לתקשר עם היפנים במישור אחר, הבינלאומי, של מוסיקה ותנועה. אני מקווה עוד לשוב ליפן, ואני בטוח שלכשיקרה הדבר, אחפש שוב את החוויה של מפגש עם הרוקדים היפניים.

חלי לבנה
צילומים: אילן חזן

תהום רבה

כוריאוגרפיה: חנוך בן דרור*

להקת תיאטרון ירושלים** במופע שנוצר בהקבלה בין סיפור המבול המקראי למלחמת ה-7 באוקטובר

בסופו של יום, האדם נותר "עירום כביום היולדו".

כמה נוכל עוד להסתיר מאיתנו את עצמינו?

כמה נוכל להעמיד פנים, כשנלבש בשעת בוקר את חולצתנו המכופתרת? את נעלי המוקסין השחורות שהברקנו למשעי ואת מכנסי הסיגר המגוהצים?

– "מה נשמע?" ישאל אותנו השכן, כשנצא מהבית אל עולם מלא באגו מסוגן.

– "הכל מצויין!" נשיב לו במרמה, נחייך עבורו חיוך קטן לצידו האחד של הפה ונמשיך לדרכינו, ספק האמיתית ספק המשקרת, המסלפת רבות את המציאות הפנימית שלנו. דרך שיש בצדיה פרחים מפלסטיק שלעולם לא יבלו, אך גם לא יצמחו מעלה או ישנו את צורתם המעוותת, השגויה, המתיימרת להיות דרך אמונתנו.

למרות כל זאת, בסופו של יום, עם רדת החשיכה, בדיוק כשנכבה בחניה את מנוע הרכב החדש שקיבלנו מהחברה, נקפל אל תוך התיק את יומנו העמוס ונטפס במעלה המדרגות אל ביתנו – אותו הבית שיקבל אותנו למרות תלאות הכזבים של אותו היום. אנו נפתח את הדלת, ניכנס אל תוך החדר הקטן שלנו, נשיל את חולצת הבוקר המכופתרת, את מכנסי הסיגר והמוקסינים המבריקים ונעמוד עירומים מול המראה.

עירומים כביום היולדנו.

ושם מול המראה, נגלה לעצמינו בסודי סודות מי אנחנו באמת.

שם מולה, נצעד בשבילים של פרחים אמיתיים שאינם מפלסטיק. פרחים שמשנים את צורתם המעוותת לאמת גדולה וצבעונית, אמת מתפתחת.

ושם מולה, תגיע האמונה האמיתית שאנחנו יכולים לצמוח ממנה, אך ורק כשאנחנו עירומים.

נביט בעצמנו עמוקות, בידיים החשופות, בכפות הרגליים. נביט אל תוכנו בעיניים, ורק אז נהיה נקיים מכל שקר וכזב, עירומים כביום היולדנו.

* **חנוך בן דרור**, מי שהיה אחד הרקדנים הידועים והמוע-רכים בארץ, חוזר לבמה 20 שנה אחרי שפרש מתחום המחול כדי להתעמק בחינוך ובפילוסופיה, הפעם עם יצירה חדשה עבור להקת תיאטרון מחול ירושלים שמשלבת בין העולמות השונים.

** להקת תיאטרון מחול ירושלים הוקמה לפני 40 שנים על ידי הגב' **תמרה מיאליניק**, זוכת פרס שר החינוך ויקירת העיר ירושלים

בתמונת הפתיחה של "תהום רבה", אדם מניע אדם אחר. רקדנית אחת מניעה את האחרת בתנועות מעוגלות ומתואמות באופן מפליא. שתיהן נראות כאילו רוקדות במרחב המלא של הבמה, למרות שהיו רק שתיים, משתמשות בבמה בחופשיות ובין שתיהן קיימת סינרגיה מושלמת. גוף אל גוף, חזה אל גב.

והן עטופות בבגדי גוף צמודים בצבע עורן, המדמים עירום. כאילו כלל לא היו קיימים. ואין אגו. הוא לא שם.

ויש מקום לרקדן שלישי, שאף הוא מצטרף אליהן לריקוד החשוף והפתוח הזה. והריקוד הופך ברגע אחד לטריו מסקרן, שמוטט בדרכו העירומה, את הדעות המוצקות שאחז הרקדן כל חייו, והיחסים נראים קרובים מאוד.

במרכז הבמה, מאחורי הרקדנים, מנגנים טמי קנאזאווה ויובל אדמוני, על שני פסנתרי כנף מרשימים. הם מלווים את הרקדנים בתיאום, מיומנות רבה ורגישות גבוהה.

הנגינה נמשכת לכל אורכה של כל תמונת מחול במופע, אך כמה רגעים אחרונים לסופה של תמונה, הפסנתרים שותקים ונגינתם פסקה, אך הרקדנים ממשיכים בתנועתם. רק עוד מספר תנועות. ודווקא ברגעי השקט הספורים והמעטים הללו, כשכל הקהל צופה בסקרנות, הרגשתי כמה הרקדנים חשופים על הבמה, וכל תנועה הרבה יותר צועקת. צועקת כשהשקט מוחלט.

בתמונה הבאה הוצג ריקוד סולו, שנרקד על ידי רקדן ורסטילי, שנתוני גופו החמיאו מאוד לרעיון הכוריאוגרפי וביצועו. הרגשתי שפלג גופו העליון של הרקדן, יכול להתפרק לגורמים ולהיתפר בחזרה כשהוא היה חפץ בכך. הייתה בי סקרנות גדולה לגבי הרעיון שמאחורי ריקוד הסולו הזה. בשלב

חנוך בן דרור:
"עוד לפני המלחמה הרגשתי
שמשוה ביקום הולך
ומתערער. כל מה שלא
הייתה לו תשתית חזקה
מספיק, לא עמד במבחן
השינויים, כך קרה גם בחיי
האישיים כאשר נישואיי
התפרקו וגן הילדים שהקמתי
נקלע לקשיים כלכליים".

מסויים בכוריאוגרפיה, הרקדן שכב על גבו על במת העץ הנוקשה והחל לרעוד. הרעידות החלו באצבעות ידיו והמשיכו להתפתח, דרך גפיו, אל כל חלקי גופו. אובססיית התזוזה כאילו הייתה בלתי ניתנת לעצירה, כאילו היה אפילפטי ללא תרופה.

כשהרקדן רעד בכל נימי גופו, גם בגופי קרה דבר מה. מחד, רעדתי מעט יחד איתו, כאות הזדהות או השפעה שהייתה עליי, היה בי אפילו פחד שהוא ייאבד שליטה... ומאידך, משהו בי חפץ היה לקום ולהרגיע אותו. להראות לו שתכף הכל יהיה בסדר. היתה זו כוריאוגרפיה מעוגלת ורכה, מהולה עם תנועות חדות, תזזיות אשר לתחושתן, מביעות אפילו סבל אנושי.

מופע המחול: "תהום רבה" משלב תמונות נוספות, צבעוניות ומסקרנות. לכל אורך המופע היתה בי התחושה שמשהו תכף עומד לקרות. תחושה שנשארה בתוכי עד הסוף.

הרעיון הכוריאוגרפי והביצוע שלו על הבמה, גרמו לי לתהות על משמעות כוונותיו של אדם, על אמת נקייה והיכולת להיות חשוף לעולם, וללא אגו.

הרעיון הכוריאוגרפי והביצוע שלו על הבמה, גרמו לי לתהות על משמעות כוונותיו של אדם, על אמת נקייה והיכולת להיות חשוף לעולם, וללא אגו.

אפי קשרי

אחיזת הידיים במעגל מסמלת לנו את ה"ביחד"

ריקוד בשבילי הוא דרך חיים. כילד אהבתי מאוד לרקוד במסיבות, דיסקוטקים ומועדונים. בנערותי, כשהייתי בבית לבד, נהגתי לרקוד לצלילי שיר יפה והייתי בונה ריקוד, סתם כך, כאילו למגירה ובלי לדעת שזה ישמש אותי בגיל 50.

ההכרות שלי עם עולם המחול וריקודי-עם הייתה במקרה, לאחר הצבא. כסטודנט במכללת ספיר, הציעו לי להתגורר בקיבוץ ברור-חיל שבדרום, שם עבדתי ברפת ובגן הילדים. יום אחד חבר קיבוץ אמר לי, כדרך אגב, שכדאי לי לבוא בערב לחדר האוכל. כשהגעתי ראיתי בפעם הראשונה בחיי, אנשים רוקדים במעגל ל"שירי ארץ ישראל". נכנסתי למעגל ממש מהופנט ומכאן השתנו חיי, ומאז גיל 23 ועד היום אני רוקד רק ריקודי-עם.

בגיל 40 הצטרפתי ל"להקות המחול גבעתיים", להקת "לזרוס" ולהקת "רעים" שבחולון, הופענו בפסטיבל כרמיאל, פסטיבל ירושלים, פסטיבל נהלל, קמפ אילת, חו"ל ועוד.

בגיל 50 הציעו לי להירשם לקורס הכשרת מדריכי ריקודי-עם. קורס משנה חיים.

התחלתי להדריך מייד עם קבלת התעודה בנובמבר 2019, ולמרות הזמנים הקשים במדינה (הקורונה והמלחמה הקשה שאנחנו עוברים עד היום), גיבשתי קבוצת אנשים מיוחדת, מאוחדת, יפה, מוכשרת. אנו נפגשים ברחבה ורוקדים יחד.

המוטו שלי לרוקדים, דווקא בימים אלה – "כוחנו באחדותנו". הדרך שלנו להעביר את אחדותנו לעולם "שבחוץ" היא דרך אחיזת הידיים במעגל המסמלת לנו ולכל הרואה אותנו את ה"ביחד" שלנו כקבוצה. אחים אנחנו. עם אחד.

חשוב לי להזכיר להם, לנו, לכולנו שפעם רקדו במעגל עם אחיזת ידיים. וכששואלים אותי, "איך אתה מחזיק קבוצת רוקדים יחד לאורך תקופה?" אז אני עונה: בלהקשיב, לראות, להבין ולהכיר כל רוקד ורוקדת שמגיעים לרחבה. להודות לכל אחד ואחת ולכולם יחד כקבוצה, כי הם בחרו בי. הם בחרו להגיע אלי, לחוג שלי וזה לא מובן מאליו שאדם עוזב את עיסוקיו האישיים ומגיע לרקוד אצלי.

הדרך הובילה אותי להכיר גם רוקדים מחו"ל והוזמנתי להדריך, להנחות, לרקוד ולהציג את הריקודים שלי ב"מחול שורשים" בצ'כיה. אלה רוקדים אוהבי ישראל, מקסימים, טובים ויפים. ממש התאהבתי בהם. לימדתי שם ב-2023 את הריקודים שלי: "אחות קטנה", "אחות כושונה", ואת "רגעים". את שלושתם רוקדים בארץ.

והנה הריקודים שלי באתר "רוקדים": <https://bit.ly/3Ud65vx>

על הריקוד אפי מספרה

הריקוד "אחות קטנה" נרקד בארץ ובעולם, זכה להשתתף ב"מצעד הריקודים השנתי" של 2023 שעורך גדי ביטון, ונכנס לעשיריה הראשונה. הריקוד מאוד אהוב על הרוקדים והמרקידים.

בחרתי בשיר "אחות קטנה" כי המילים דיברו אלי מאוד ובכל פעם שאני רוקד את הריקוד, אני חושב על הילדים שלי, הבכור מתן ואחותו הקטנה עדי. תפילתי שהקשר ביניהם כאחים תמיד יהיה טוב ושיעזרו אחד לשנייה. סיבה נוספת היא, כמובן, הזמר משה פרץ המרגש בקולו המיוחד.

אחות קטנה, שיר יפה, לחן מרגש ומיוחד: <https://bit.ly/49mu8MR>

בשנים האחרונות זיכיתי לשמח אנשים ברחבת הריקודים. קיבלתי זכות גדולה להיות חבר בארגון המדריכים והיוצרים לריקודי-עם. כל כך מרגש להיות חלק ממשפחת הרוקדים, המדריכים והיוצרים בארץ ובעולם. על כל זה אני אומר תודה!!

אחות קטנה

צורת ריקוד: מעגל

מבנה ריקוד: בית אחד, שלושה חלקים
משקל: 4/4

חלק א': עמידה עורפית, פנים נכ"ש.

- 1-4 שתי פסיעות החל בימין; צעדת חילוף בימין
- 5-8 פסיעה בשמאל תוך פניה שמאלה; פתיחה בימין ימינה; בקצב צעדת חילוף: שמאל מאחורי ימין, ימין ימינה; שיכול בשמאל לפני ימין.
- 9-12 פנים למ"מ: פסיעה בימין לפנים; נגיעת אצבעות שמאל על יד ימין; פסיעה לפנים בשמאל; שיוף בימין.
- 13-16 צעדת כפיפה בימין למרכז המעגל (ידיים גבוה); סיבוב ימינה-לאחור אל ק"מ בשתי פסיעות.

17-24 כמו 1-8.

25-28 פנים למ"מ: העברת משקל לימין; שהייה; העברת משקל לשמאל; שהייה.

29-32 העברת משקל לימין ולשמאל; סיבוב ימינה על קו המעגל בשתי פסיעות החל בימין.

חלק ב': עמידה רגילה פנים למ"מ.

- 1-4 שתי פסיעות למ"מ החל בימין; צעדת חילוף בימין.
- 5-8 כמו 14 החל בשמאל.
- 9-12 צעדת כפיפה בימין; 3/4 סיבוב ימינה-לאחור בשתי פסיעות החל בימין.
- 13-16 בתנועה אל ק"מ: שיכול בימין מאחורי שמאל; שמאל שמאלה תוך 3/4 סיבוב שמאלה; צעדת כפיפה בימין לאחור (הפנים למ"מ).
- 17-20 הפנים למ"מ: צעדת חילוף מהירה ימינה על ק"מ; שיכול בשמאל לפני ימין ימינה; ימין במקום.
- 21-24 כמו 17-20 שמאלה החל בשמאל.
- 25-26 העברת משקל לימין ולשמאל.
- 27-32 חילוף שיכול בימין ימינה על ק"מ; סיבוב ימינה על ק"מ בשתי פסיעות.

חלק ג': עמידה רגילה פנים למ"מ.

- 1-4 כמו 17-20 בחלק ב'.
- 5-8 צעדת סיבוב בסיבוב שמאלה על ק"מ. מסיימים עם הפנים למ"מ; פתיחה בימין ימינה; שיכול בשמאל מאחורי ימין.

מושטות למעלה-לצדדים; שהייה (תוך הושטת אצבעות רגל שמאל לפנים).
23-26 צעדת חילוף מהירה בשמאל כלפי מ"מ. צעדת כפיפה בימין למ"מ.
27-30 פניה ימינה וצעדת "חילוף שיכול" בימין ימינה תוך פתיחת המעגל.
31-32 סיבוב ימינה בשתי פסיעות החל בימין על קו המעגל.
33-64 כמו 32-1.

בסיום בפעמה 32 פסיעה רחבה בימין ימינה על קו המעגל תוך הרמת ידיים גבוה לצד ימין. 🌿

9-12 פתיחה בימין ימינה; שיכול בשמאל לפני ימין; העברת משקל לימין ימינה (ידיים מושטות גבוהה לימין); שמאל במקום מאחור.

13-16 ימין בשיכול מאחורי שמאל; שמאל שמאלה; שיכול בימין שמאלה לפני שמאל תוך הנחת יד ימין על הלב; שמאל במקום מאחור.

17-20 העברת משקל לימין ולשמאל; פסיעה מודגשת בימין ימינה על ק"מ; שיכול נמוך בשמאל לפני ימין, תוך כפיפת גו לפנים.

21-22 פסיעה בימין לאחור תוך יישור הגוף והידיים

**"כוחנו באחדותנו" והדרך שלנו להעביר את אחדותנו לעולם
"שבחוץ" היא דרך אחיזת הידיים במעגל המסמלת לנו ולכל הרואה
אותנו את ה"ביחד" שלנו כקבוצה.**

אחות קטנה

מילים: משה פרץ, אבי אוחיון
לחן: משה פרץ, אבי אוחיון

אל תעצבי עכשיו אחות קטנה
תמיד רק תחייכי
אל תשמרי בלב אחות קטנה
אם יש לך תגלי
עכשיו השקט מחבק אותך רק את יודעת
המחשבות רצות כמעט יוצאת מדעת
את לא לבד אני איתך אחות קטנה
ספרי לי קצת תהי שקופה כמו מים
תגלי הכל
אל תשמרי בלב מותר לך גם ליפול
דברי לאט יפות הן מילותייך
שלושה ימים
עינייך מסתירות מה שקורה בפנים
את חזקה זה לא עולם של חלשים
תתני לי יד פתחי לי שערייך

ציירי לך עוד חיוך אחות קטנה
אולי גם בשבילי
נגני לי את שירייך אהובה
אחות קטנה שלי
עכשיו השקט מחבק אותך רק את יודעת
המחשבות רצות כמעט יוצאת מדעת
את לא לבד אני איתך אחות קטנה
ספרי לי קצת תהי שקופה כמו מים
תגלי הכל
אל תשמרי בלב מותר לך גם ליפול
דברי לאט יפות הן מילותייך
שלושה ימים
עינייך מסתירות מה שקורה בפנים
את חזקה זה לא עולם של חלשים
תתני לי יד פתחי לי שערייך

חויות בעין המצלמה

את ציון סהר "פגשתי" לראשונה בשידורי זום בתקופת הקורונה. לא הכרתי אותו בשנות ה-80 וה-90 עת נפגשנו בהשתלמויות הרבות שהיו נהוגות אז. הסיפור של ציון מסביר זאת.

לאחר תקופת הקורונה ראיתי פרסומים לשבתות זוגות שציון ארגן באזור ירושלים. הזמנתי את ציון להצטרף כ-VIP ולתמוך בהמשך פיתוחו של אתר "רוקדים" ומאז יש לנו שיתוף פעולה.

ירון מישר, עורך

יומולדת 5 לשבת זוגות בהוד השרון

ציון מספר:

לאחר שסיימתי קורס מדריכים בשנות ה-80, הרקדתי בצפון במושבים עלמה דלתון, ואחרים, בעזרתו של ספי אביב. בשנת 1987 עזבתי את הארץ לא במתכוון. הגעתי לאנגליה שם חייתי 23 שנה.

לאורך כל השנים באנגליה הדרכתי והרקדתי בקהילות היהודיות בארבע מחוזות באזור לונדון ואף הגעתי להדרכות בצפון, במנצ'סטר. כל זה בנוסף לעסק הפרטי שהקמתי, שעסק בשילוח בינלאומי. את אשתי הכרתי בשנת 2000. התחתנתי וחזרנו לארץ בשנת 2011.

התחלתי לרקוד ברעננה אצל יענקל'ה זיו ובהמשך אצל אלעד שטמר. בשנת 2018. התחלתי לרקוד ב"שבתות זוגות" שבאותה תקופה הן היו מצרך נדיר. רקדתי בבית זית, אצל דוד סבג ז"ל. חצי שנה אחרי שנפטר פנו אלי מספר רוקדים ושאלו אם אוכל להחליף אותו בשבתות אלה וכך היה.

התחלתי במלון יערים, משם עברנו לקיבוץ קריית ענבים עם הרבה מכשולים בדרך. בסוף הגענו לקיבוץ צרעה. שם רקדנו במשך כשנתיים וחצי. אזור הירושלים קסם לי ולדעתי גם לרוקדים.

כשהתחילה מלחמת עזה, ב-7 באוקטובר 2023, האולם בצרעה נלקח ממני על ידי פיקוד העורף ובזה תם, לצערי, הרומן שלי עם אזור קסום זה. לא מצאתי מקום דומה באזור ונאלצתי לחפש אולם בהוד השרון.

חוויית בעין המצלמה

בחודש הבא נקבל אולם חדש ואני מקווה למסד את שבתות הזוגות באזור השרון.

אני רוצה להודות לכל הרוקדים הנפלאים שליוו ומלווים אותי, האמינו ומאמינים בי לאורך כל הדרך. אהה... והפשטיות שלי יצא להם שם דבר... אני ממש אוהב לרקוד אוהב לבשל והכי אוהב להרקיד... כל זאת בנוסף

לעסק הפרטי שלי שקיים כאן בארץ כבר 10 שנים: הסעות של אנשים עם מוגבלויות.

אשתי, אבגר היא הכוח המניע מאחורי שבתות אלה. היא וילדי – ניצן, ענבל ואביתר, אחראיים לכל הלוגיסטיקה בשבתות אלה. תודה להם!

שלי שקד (מדריכה העובדת עם ציון) מוסיפה:

את ציון הכרתי בהרקדות לאורך שנים. בזמן הקורונה, בשנת 2020, יצאתי לסופ"ש ריקודים של טליה בוכניק במלון בטבריה וציון היה אחד המרקידים בסופ"ש זה. יצא ששנינו הינו ללא בני זוג – והתחברנו לרקוד יחד. הכימיה הייתה מיידית, החיבור בריקוד היה נהדר – ומאז אנו רוקדים יחד בקביעות.

עד שהכרתי את ציון, רקדתי בעיקר בהרקדות "רגילות" ולא הכרתי את ריקודי באמצע הדרך והנוסטלגיה. ציון חשף אותי להרקדות אלה ולימד אותי את הריקודים הישנים והיפים.

באופן טבעי, עם הזמן, התחלתי להדגים איתו בהרקדות שלו וללוות אותו בשבתות ובהרקדות השונות. ציון מביא להרקדות שלו טעם של פעם בסגנונו המיוחד – וזכיתי ללוות אותו בדרכו זו.

בשנת 2023 סיימתי קורס למדריכים ובתמיכתו של ציון אני מלמדת ריקודים בהרקדה היפה שלו בכפר המכבייה ולומדת ממנו המון, ככל האפשר.

חוויית בעין המצלמה

